

УДК 792.241.054 «Чайка»(043.2)

А. А. БЕЛЬДЕЙ, магістрантка Харківської державної академії культури зі сценічного мистецтва (науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Тополевський В. Ю.)

СУЧАСНА «ЧАЙКА» А. ЧЕХОВА НА ХАРКІВСЬКІЙ СЦЕНІ

Проналізовано особливості п'єси А. Чехова «Чайка». Визначено свіже бачення п'єси молодого режисера у новому просторі Харківського державного академічного театру ім. О. Пушкіна.

Ключові слова: А. Чехов, театр, режисер, персонаж, сучасний.

Актуальні нововведення сучасного театру – це експериментальні жанри, що зародилися на початку ХХ століття. Але деякі риси класичного театрального мистецтва залишилися незмінні і в театрі ХХІ століття, так незмінним залишається звернення до класики драматургії Антона Чехова. А. П. Чехов був майстром психоаналізу та письменником, якому близькі існуючі соціальні проблеми. Чехов абсолютно органічний свідомості людини початку ХХІ століття, якого як і раніше хвилюють загальнолюдські проблеми.

У драматургії А.Чехова «Чайка» займає особливе місце. У ній немає центральних персонажів - всі герої рівноправні, побічних і головних доль не існує, тому основної діючої особи в ній немає. Назва цього твору дуже символічна. У жодній написаній раніше п'єсі, подібний мотив – заголовок, не грав такої активної (хоча і прихованої) визначальної ролі. Працюючи над «Чайкою», Чехов визнавався в одному з листів: «Пишу її не без задоволення, хоча страшно проти умов сцени, багато розмов про літературу, мало дії, п'ять пудів любові». Закінчивши цю п'єсу, А.Чехов зізнавався в листі О. Суворину, що написав її «всупереч усім правилам драматичного мистецтва». Сюжет туг – не одноколійна стежка, але, скоріше, лабіринт захоплень, фатальних уподобань, з нього немає виходу [1, с. 65].

Кожен театр і режисер відкривають в п'єсах А.Чехова новий сенс. У наш час чеховські п'єси не втратили своєї актуальності, практично у всіх українських і найбільших зарубіжних театрах вони включені до постійного репертуару.

Сучасний український театр також не втрачає інтересу до п'єс Чехова, його твори ставлять у стилістиці і класичних і авангардних напрямках.

Внаслідок цього Харківський академічний російський театр імені О. С. Пушкіна у березні 2017 року відкрив Малу сцену «Портал на Гоголя, 8» для нових експериментальних ідей та втілень. Це абсолютно новий формат театрального простору, який не властивий виставам класичного театру. Сама сцена і зал оформлені мінімалістично, у дузі «чорного кабінету», де весь робочий простір сцени затягується чорною тканиною. Звичною глядачеві сцени-помосту тут немає - актори перебувають на одному рівні з публікою, де створюється прямий контакт між сценою та залом і можливості для участі глядача у творчому процесі.

Першою виставою стала «Чайка» А. Чехова режисером якої стала Ольга Турутя-Прасолова.

«Коли ми вирішили ставити «Чайку» – я просто сіла і перечитала п'єсу свіжим поглядом, ніби раніше ніколи не вивчала цей матеріал, забувши всі стереотипи сприйняття Чехова», – розповідає Ольга Турутя-Прасолова. І таким свіжий погляд, безумовно, позначився на отриманій виставі [3].

Сцени з класичної п'єси звучать по-новому, режисер дала своє свіже бачення: «Взагалі мені, коли я читала п'єси Чехова, здалося, що всі персонажі немов запаралелені: є персонаж, а є його протилежність в іншому персонажі. І саме в «Чайці» це дуже чітко простежується. Пара Дорн-Сорін – це варіант того, як по-різному може старіти людина. Сорін постійно занудний і мертвий вже за життя, тому його персонаж манекен в кріслі, а Дорн навпаки насолоджується життям. Треплев в «Чайці» теж парний персонаж, де один маленький та примхливий, а інший дорослий та серйозний. Поки немає пари у Ніни, але це тому, що вона зупинилася на переломному моменті. Або вона не буде розвиватися як актриса і стане згодом, як Аркадіна, або зрозуміє, якою актрисою вона може стати по-справжньому і буде розвивати свій талант [2].

Персонаж Тригорін танцював під сучасну електронну музику, а одну зі сцен О. Турутя-Прасолова перетворила у зловісний зомбі-апокаліпсис. При цьому постановка «Чайки» не виглядає як занадто екстремальний виклик або навіть особливо сміливий спектакль – творцям вдалося зберегти всі логічні зв'язки і майже не міняти чеховський текст [3]. Але незважаючи на нове прочитання чеховської «Чайки» кожен персонаж п'єси, як ми бачимо, залучений в орбіту мистецтва. У виставі говорять про те, як народжуються таланти, як стають великими і чим доводиться жертвувати. Про зіткнення поколінь, про те, як потрібно писати і що потрібно ставити.

Таким чином і харківська сцена театру імені О. С. Пушкіна не боїться експериментувати з новими формами і глядачами. Очевидно, що сучасний театр створює неоднозначну перспективу прочитання драматургії А. П. Чехова, але сучасна проблематика ХХІ століття дійсно відображається в експериментальних виставах українського театру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ивлева Т. Г. Автор в драматургии А. П. Чехова / Т. Г. Ивлева. – Тверь : ТвГУ, 2010. - С. 64.
2. Куличенко И. «Чайка»: новое пространство, новый театр, новые формы / Ирина Куличенко // Харьковские известия. – 2017. – 27 февраля [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://izvestia.kharkov.ua/on-line/18/1234107.html> . – Загл. с экрана.
3. Сазонова Н. Раздвоение личности и зомби-апокалипсис: малая сцена харьковского театра откроется экспериментальной «Чайкой» / Надежда Сазонова // Новости Харькова. – 2017. – 3 марта [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://kh.vgorode.ua/news/dosuh_y_eda/322308-razdvoenye-lychnosty-y-zomby-apokalypsya-malaya-stsenakharkovskogo-teatra-otkroetsia-eksperimentalnoi-chaikoi . – Загл. с экрана.

